

Відгук
офіційного опонента
кандидата економічних наук
доцента кафедри міжнародних економічних відносин
Українець Лілії Анатоліївни
Львівського національного університету імені Івана Франка
на дисертацію Линник Олександри Олександрівни
«Зовнішні запозичення державного сектору
і стратегія макроекономічного розвитку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

Актуальність теми дослідження.

За останні роки Україна переживає гостру боргову кризу, яку зумовила низка політичних та економічних чинників. Такий досвід для України не перший. В 1999 р. виникла заборгованість в розмірі 61% від ВВП, а сумарні боргові виплати становили 71,4% дохідної частини держбюджету. Однак, це відбувалось на тлі профіциту державного бюджету. Натомість коли виникла криза 2008-2009 рр. уряд не помітив майбутніх загроз акумуляції надмірної заборгованості, а вдався до зовнішніх та внутрішніх позик, використання яких мало забезпечити відновлення української економіки. Як наслідок це призвело до прискореного зростання боргу в період між 2009 та 2013 рр., що разом із поглибленням політичних проблем та під впливом економічних факторів внутрішнього і зовнішнього характеру спричинило глибоку боргову кризу, вирішення якої вимагає нових підходів, сформованих на основі світового досвіду вирішення подібних проблем, а також дієвих способів запобігання виникненню таких кризових явищ. З цієї причини вважаємо дисертаційну роботу Линник О.О. на тему: «Зовнішні запозичення державного сектору і стратегія макроекономічного розвитку» актуальною перш за все з причин необхідності розуміння минулих помилок та формування майбутніх векторів ведення боргової політики.

Зміст та завершеність дослідження

Дисертаційна робота Линник О.О. є завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному науковому рівні. Структура поданого матеріалу роботи логічна й гармонізована. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, ступінь наукової розробки проблеми, зазначено зв'язок роботи з напрямками наукових досліджень; сформульовано мету і завдання дослідження, його об'єкт, предмет; охарактеризовано методологічну базу, висвітлено наукову новизну роботи, її наукове та практичне значення, наведено дані щодо впровадження, апробації та публікації результатів дослідження.

У першому розділі з допомогою всього спектру методичного інструментарію: проаналізовано характер зовнішніх запозичень, як чинника економічного зростання, наведено макроекономічні механізми впливу державного боргу, досліджено обмеження платіжного балансу при збільшенні державного боргу.

Другий розділ присвячено: аналізу довго-і короткострокових наслідків акумуляції державного зовнішнього боргу, дослідженню видів стабілізаційної політики при великих державних запозиченнях та моделюванню макроекономічного впливу цих запозичень

У третьому розділі роботи: аналізується державний борг у доларизованій економіці та політика його обмеження, виводяться прогностичні орієнтири оптимальної стратегії зовнішніх запозичень держави та досліджуються особливості післякризового економічного середовища та можливості менеджменту державного боргу за таких умов.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що дисертація Линник О.О. на тему: «Зовнішні запозичення державного сектору і стратегія макроекономічного розвитку» є завершеною роботою, де логічно і змістовно висвітлено наукове обґрунтування підходів та прикладні рекомендації щодо державного регулювання суверенних запозичень в доларизованому післякризовому економічному середовищі.

Наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та авторефератом, основними науковими працями дисертанта дозволяє визначити найістотніші теоретико-методичні положення та прикладні висновки і рекомендації, які характеризуються науковою новизною, сформульовані автором самостійно і відображають її науковий внесок у розв'язання важливої проблеми щодо формування стратегії конкурентоспроможності країн на світовому ринку з урахуванням чиннику людського капіталу.

Новизну даного дослідження характеризують:

1. Проаналізовано та узагальнено причини відмінності стабілізаційної політики промислових країн (передусім США) та країн, що розвиваються, за схожих зовнішніх умов. Виокремлено п'ять можливих пояснень таких відмінностей (с. 63-65)
2. Автором визначено найважливіші канали впливу обмінного курсу як проміжного чинника економічної політики країн, встановлено коротко- та довгострокову реакцію обмінного курсу на зміни фіскальної політики, які проілюстровані за допомогою схеми, розробленої автором самостійно (с. 66, рис. 1.2). Також визначено і проілюстровано коротко- та довгострокові ефекти наслідків акумуляції державного боргу (с. 79-86, рис. 2.1, 2.2)
3. Автором продемонстровано виникнення боргової кризи в доларизованій економіці, у тому числі із використанням графічного аналізу на основі моделі IS-LM-VP. Зокрема було розглянуто акумуляцію державного боргу та його обслуговування за умов обмеженої мобільності капіталу. Предметну зацікавленість становить аналіз обслуговування зовнішнього боргу за умов супутньої девальвації грошової одиниці в економіці зі сильним балансовим ефектом. Зазначено, що навіть якщо ціновий ефект у зовнішній торгівлі є достатньо сильним, збільшенню попиту перешкоджає балансовий ефект та ефект добробуту. У першому випадку девальвація грошової одиниці збільшує вартість обслуговування зовнішнього боргу, а в другому – до зменшення попиту спричиняється обмеження пропозиції грошової маси.

Рестрикційний ефект стає ще виразнішим, якщо девальвація супроводжується підвищенням рівня цін (с. 100-114).

4. Заслугує на увагу авторський підхід до моделювання макроекономічних залежностей державного зовнішнього боргу з використанням моделі SVAR. Зроблено висновок, що нагромадження державного зовнішнього боргу, хоча і здійснює короточасний стимулюючий вплив, все ж в подальшому негативно впливає на обмінний курс. Натомість відзначено, що покращення сальдо поточного рахунку позитивно впливає на зміцнення грошової одиниці та довгострокове економічне зростання. Наголошується на необхідності впровадження заходів щодо зниження державного зовнішнього боргу до безпечного рівня, адже згідно результатів дослідження в Україні економічне зростання і поліпшення сальдо поточного рахунку не забезпечують скорочення заборгованості (с. 122-132).
5. Вивчаючи взаємозалежний вплив компонентів зовнішнього боргу, автор емпірично визначила, що збільшення урядових запозичень слугує заміником зовнішніх запозичень вітчизняних банків. На основі цього зроблено висновок, що найкращим варіантом для зменшення сукупного зовнішнього боргу є скорочення боргу банківського сектору, що надалі зменшує заборгованість корпоративного сектору (с. 137-140).
6. Використовуючи методологію VAR/VEC автором підтверджено, що державні зовнішні запозичення в Україні використовувалися на збільшення соціальних виплат, що мало на меті збільшення електоральної підтримки або на проекти, які не забезпечували у майбутньому можливостей для повернення позикових коштів, тобто запозичення носили явно виражений неінвестиційний характер (сс. 91-95, 142-145).
7. Здійснено підрахунок коштів обслуговування державного зовнішнього боргу у 2021-2040 рр. на основі здійсненого прогнозування зростання ВВП України згідно програми реструктуризації частини боргу у 2015 р. Оцінивши кілька варіантів, які базувались на аналізі післякризової динаміки економічного зростання у декількох країнах, підкреслено, що не варто очікувати надзвичайно високих темпів зростання у зазначений період (як у

випадку Чилі), але найбільш ймовірним варіантом виглядає досвід Польщі, а тому малоімовірними є надзвичайно висока вартість обслуговування державного зовнішнього боргу (с. 171-174).

Крім наведених вище найбільш вагомих наукових здобутків автора, у дисертаційній роботі є й інші висновки та пропозиції, яким притаманні ознаки наукової новизни, зокрема: узагальнено інструментарій макроекономічного впливу державних зовнішніх запозичень, систематизовано погляди представників основних макроекономічних шкіл на доцільність використання позикових коштів для стимулювання економічного зростання, обґрунтовано доречність використання запозичень для інвестиційного спрямування, показано обмеження платіжного балансу при акумуляції боргу, з'ясовано основні заходи макроекономічної політики, які мають бути спрямовані на скорочення державного зовнішнього боргу та управління запозиченнями в післякризовому економічному середовищі.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертації, характеризуються належними рівнем достовірності та обґрунтованості. Обґрунтованість отриманих дисертантом висновків та рекомендацій забезпечується опрацюванням 379 літературних джерел (з яких 290 – іноземні), використанням значної кількості теоретико-методичних розробок, широкого спектру методів дослідження від загальнонаукових до спеціальних, а також значного обсягу офіційної вітчизняної та зарубіжної статистичної звітності, що стосується стратегій конкурентоспроможності, формування соціальної політики, соціальних стандартів та аналізу людського капіталу у країнах-членах ЄС та Україні.

Сформульована мета та поставлені завдання повністю реалізовані у ході дослідження, результати якого відображені у роботі, а також у загальному вигляді систематизовані та сформульовані у висновках до кожного з розділів (с.

77-78, 132-134, 195-197) і у загальних висновках дисертації, що виносяться на захист (с. 198-201 рукопису дисертації та с. 14-16 автореферату).

Обґрунтованість та достовірність отриманих результатів підтверджено їхньою апробацією та схваленням на 10 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях у 2012-2015 рр.

Науково-практична значущість результатів дослідження.

Результати, отримані автором, мають теоретико-методичне та практичне значення. Практичне значення полягає в тому, що рекомендації автора можуть використовуватися як у діяльності організацій та державних установ так і у процесі викладання економічних дисциплін у вищих навчальних закладах. Результати, висновки та рекомендації, здійснені на основі дослідження, було впроваджено у практичну діяльність департаменту економіки Івано-Франківської облдержадміністрації (довідка № 01.1-15/116 від 10.02.2016 р.), у діяльність департаменту фінансів Львівської облдержадміністрації (довідка № 07-19/375 від 26.02.2016 р.), а також при підготовці теми науково-дослідної роботи «Механізми монетарного стимулювання інноваційного розвитку економіки з високими та стабільними темпами зростання» (довідка № 1/308 від 02.12.2014 р.). Також, результати дослідження можуть бути використані при розробці подальших практичних заходів щодо ефективного управління державною заборгованістю.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційна робота є складовою науково-дослідної теми кафедри міжнародних економічних відносин Львівського торговельно-економічного університету «Монетарні ефекти платіжного балансу в доларизованій «залежній» економіці з нестабільним механізмом очікувань» (державний реєстраційний номер 01114U003861).

Повнота викладу в публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні результати дисертаційної роботи Линник О.О. в достатній мірі висвітлені в публікаціях автора. За результатами дослідження опубліковано 16 наукових праць – 5 у наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,0 д. а., 10 наукових праць в інших наукових виданнях (1,3 д.а.) і одна наукова праця в іноземному виданні (у співавторстві, внесок дисертанта – 0,4 д.а.).

Кількість і обсяг опублікованих наукових праць Линник О.О. відповідає вимогам щодо публікації основного змісту та наукових результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Автореферат ґрунтовно розкриває зміст дисертації, повною мірою відображає основні положення дослідження, висновків та пропозицій, зроблених за його результатами. За рівнем оформлення як дисертаційна робота, так і автореферат відповідають встановленим вимогам і стандартам.

Дискусійні положення і зауваження щодо змісту й оформлення дисертації та автореферату.

При написанні роботи дисертант продемонструвала вміння та здатність науково досліджувати проблему, робити висновки та на основі цього розробляти практичні рекомендації для ведення економічної політики. Це, а також використання широкого ряду наукових методів та прийомів характеризує її як сформованого науковця, здатного самостійно здійснювати ґрунтовні наукові дослідження.

Позитивна оцінка результатів дослідження Линник Олександрі Олександрівни не заперечує деяких положень, які можуть слугувати підставою для академічної дискусії, окремих недоліків і побажань, що стосуються змісту та оформлення дисертації. Суть основних з них полягає в такому:

1. Хоча автором розглядаються теоретичні аспекти макроекономічних механізмів державного зовнішнього боргу (с. 41-42), бажано було би доповнити їх визначенням та аналізом еволюції поглядів на стратегії та особливості макроекономічного розвитку держави загалом. Аналогічно, оптимальну стратегію зовнішніх запозичень державного сектору (с. 152-162) вартувало би доповнити рекомендаціями щодо формування стратегічних орієнтирів економічної політики і методів

адаптації економіки до високої вартості кредитних ресурсів, оскільки це відповідає темі роботи.

2. Цікавим є емпіричне оцінення характеру зовнішніх запозичень державного сектору на прикладі економіки України (с. 91-94), але бажано більш детально проаналізувати отриманий довгостроковий коінтеграційний вектор, зокрема, на нашу думку, додаткового пояснення потребують чинники, які зумовлюють обернену залежність між інвестиціями та державними запозиченнями. Так, з обрахунків автора не зовсім зрозуміло, про які інвестиції йдеться – сукупні (внутрішні та зовнішні) чи тільки прямі іноземні інвестиції. Ця неясність викликає двозначність у трактуванні результатів моделі.
3. На рис. 2.2 (с. 84) дисертант наводить власну схему, що описує причинно-наслідкові механізми боргової та фінансової криз у США. На жаль, зі рисунку не зовсім зрозуміла специфіка взаємозв'язків між чинниками та механізмами; можливо, схема потребує доопрацювання.
4. Автором зроблене узагальнення оцінки привабливості програми реструктуризації українського державного зовнішнього боргу 2015 року (с. 157-159, табл. 3.2), яке включає аналіз наукових думок і критичних зауважень програми, але при цьому з тексту дисертації не зрозуміле авторське бачення і оцінка даної програми реструктуризації, а також її впливу на макроекономічний розвиток країни.

Поряд з цим слід відмітити, що перелічені зауваження носять рекомендаційний характер і не знижують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Линник О.О. та її наукового рівня, а також не впливають на практичну корисність його результатів.

Загальний висновок.

Подана до захисту дисертація Линник О.О. на тему «Зовнішні запозичення державного сектору і стратегія макроекономічного розвитку» є самостійною, завершеною науковою роботою, що містить нові науково обґрунтовані результати та відповідає паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

За змістом і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам Вищої атестаційної комісії Міністерства освіти і науки України та пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 2013 р., а її автор – Линник Олександра Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

**Кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин**

**Львівського національного університету
імені Івана Франка**

Л. А. Українець

Підпис *Українець Л. А.*
ПІДТВЕРДЖУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
Львівського національного
університету імені Івана Франка

